

monitoring report

Izbori u BiH '96

bulletin of the institute for war & peace reporting & media plan

19 jun 1996

broj 3

Pregled BiH medija od 10 do 16 juna

Demokratija na udaru

Razbojnici koji su 15 juna napali Harisa Silajdžića u Cazinu, nisu samo pustili krv vođi Stranke za BiH, nego su i vladinim medijima pružili neželjenu priliku da nanesu još ozbiljnije rane vlastitoj reputaciji, kada su u pitanju mjerodavnost i vjerodostojnost. Njihova izvještavanja o ovome incidentu bila su zakašnjela, konfuzna i pristrasna, ukazujući na neuspjeh pokušaj manipuliranja i umanjivanja značaja cijele priče.

TV BiH izvijestila je o napadu na Silajdžića u sredini "Dnevnika" čije je emitovanje u subotu navečer kasnilo zvog nogometne utakmice. Saopćenje za štampu Stranke za BiH, u kome se tvrdi da su Silajdžićevi napadači nosili zastave SDA i slike predsjednika Izetbegovića, pročitano je, međutim, u cijelosti. Do nedjelje navečer priča je dobila uzlaznu putanju na skali vrijednosti vijesti, pa je "Dnevnik", koji je isto tako emitovan kasnije, bio gotovo u cijelosti posvećen ovom događaju.

Informacije o incidentu počele su saopćenjem ministarstva za unutrašnje poslove Federacije u kome se kaže kako je policija u Cazinu učinila sve što je bilo u njenoj moći da zaštiti Silajdžića, braneći ga svojim tijelima. Ova izjava je pojačana telefonskim svjedočenjem Edhema Veladžića, ministra policije u Unsko-sanskom kantonu. Prema njemu, policija je zaista intervenirala u Cazinu, ali on je opravdao nasilje, tvrdeći da je "jedna osoba u zadnjem redu, na konvenciju u Bihaću, psovala predsjednika

Izetbegovića i vrijeđala islam".(Bihać je udaljen 25 km od Cazina)

Slike Silajdžićevih rana i oštećenog automobila, koje su uslijedile nakon toga, dokazale su da tvrdnje vlasti kako je on bio u potpunosti zaštićen, ne odgovaraju istini, dok je bivši premijer, javljajući se telefonom iz Zagreba, tvrdio da je sukob trajao skoro četiri sata, za koje vrijeme se policija nije uopće vidjela. Slijedilo je zatim saopćenje OSCE u kome se osuđuje incident i podržava Silajdžićeva verzija događaja. Posmatrači OSCE bili su prisutni i vidjeli su šta se desilo.

Glavne vijesti Radio BiH "Dnevnik" u 15.00, uglavnom izbjegavaju spominjanje opozicionih partija. Međutim, u vijestima 15 juna, u vijestima je posvećen veliki prostor zajedničkoj press konferenciji pet stranaka (UBSD, SDP, HSS, MBO i RS), koje su tražile zakašnjelu registraciju njihove zajedničke liste za učešće na izborima u Mostaru. Pa ipak, svaka pomisao da bi ovakav razvoj mogao predstavljati uvođenje nove politike uređivačke otvorenosti prema opoziciji, ugušena je već sljedećeg dana.

Vijesti o napadu na Silajdžića ispuštene su iz najave emisije i stavljene na četvrto mjesto, u danu koji inače nije obilovao vijestima. Bez izvještača sa lica mjesta, Radio BiH oslonio se na šture agencijske vijesti, dijelimične izvode iz saopćenja Stranke za BiH i duže navode iz saopćenja SDA. Slušaocima "Dnevnika" ostalo je da se pitaju kakvo je značenje izjave predsjednika Izetbegovića, koja je emitovana prethodnog poslijepodneva, da "na teritoriju koji kontrolira legalna vlast BiH nema problema u pogledu dostupa medijima."

Manipulacije na sjeverozapadnoj granici

Unsko-sanski kanton predstavlja zapravo informativnu pustinju kada su u pitanju mediji iz Federacije. Zračnim valovima dominiraju radio i televizijski signali koji se emituju iz susjedne Hrvatske i Republike Srpske. Radio Bihać oslanja se na Radio BiH kada su u pitanju izvještaji o domaćim i međunarodnim događajima. Kada se ne može čuti signal Radio BiH, onda Radio Bihać izostavlja sve osim lokalnih vijesti vlastite proizvodnje. Većina ovih vijesti, međutim, sačinjena je tako da se podržava vladajuća SDA. Navodimo izvještaj našeg monitora iz Bihaća o ponašanju medija u sedmici u kojoj je došlo do nemira u Cazinu:

Armijaska proslava "Junski dani otpora" poslužila je za promociju vjerskog vođe - Bihaćkog muftije - jednog od čelnika SDA na Bihaćkoj regiji. U "Hronici dana" 12.6. emitovan je dio njegovog govora sa armijske svečanosti toga dana. Osnovna poruka emitiranog inserta je (citirajući) "Nas ne može učiti demokratiji onaj ko je izmislio fašizam. Ne smijemo dozvoliti da nas iko drugi uči demokratiji. Oni žele, kad nas uče toj demokratiji, da nas razbiju i da dovrše ono što su naši neprijatelji započeli." Ista armijaska proslava iskorištena je i 15.6. za promidžbu generala Dudakovića kao stranačkog (SDA) favorita.

Više puta u toku sedmice u okviru propagandnog programa emitirana je obavijest o osnivačkoj skupštini Stranke za BiH, koja se održala u Bihaću 15. 6. Snimak cjelokupnog toka konvencije u Bihaću, Radio Bihać je objavio 15.6 u 21:15 a kao dodatak "Hronici dana". U najavi tog priloga glavni urednik je izvinjavajućim tonom rekao (citirajući) "U cilju poštivanja pravila o ponašanju medija tokom izbora, prenosimo konvenciju u cjelini." Snimak je emitiran bez ikakvih intervencija (monitor je bio prisutan na konvenciji).

Radio Bihać je to veče 15.6. - u Hronici objavio i reakciju novinarkе A. Daničić na plakate MOS-a koji su se 14 i 15. 6. pojavili u Cazinu i Bihaću. Plakati su bili izrazito hušački i neprijateljski prema Stranci za BiH, H. Silajdžiću i pristalicama njegove stranke. Novinarka ih je u svom reagiranju okvalificirala kao: "Vulgaran pokušaj diskreditacije

gospodina Harisa Silajdžića." Radio to veče nije objavio nikakvu informaciju o izgređima u Cazinu koji su se već bili dogodili.

Prva vijest o napadu na H. Silajdžića emitirana je tek 16.6. u 21h u Hronici dana, kao četvrta vijest u emisiji i to : "Prema saopćenju Stranke za BiH..." - uslijedila je kratka informacija o incidentu, potpuno izvan saopćenja Stranke za BiH. Potom je objavljeno potpuno saopćenje SDA-Sarajevo o istom događaju.

Uslijedila je informacija o "redovnoj sjednici Kantonalnog odbora SDA - Bihać, održanoj u nedjelju 16.6. - na kojoj je bilo riječi o formiranju izbornih lista, razrješenju nekih članova Odbora, te potrebi da se razjasne događaji u Cazinu."

Prezentacija vijesti o incidentu u Cazinu imala je za cilj marginaliziranje događaja, te pripremu slušatelja za saopćenje CSB Bihać o događajima u Cazinu i Bihaću, vezano za promotivne skupove Stranke za BiH. Ova izjava je dala javnosti nepotkrijepljene tvrdnje koje su bile suprotne izjavama svjedoka i zapažanjima monitora koji je bio na skupu, a odnosile su se na izgrede u Bihaću za vrijeme skupa, vrijeđanje i psovanje Izetbegovića i islama, provokacije od strane Silajdžićevih pristalica. Saopštenje CSB-a Bihać u kojem su učesnici skupa u Bihaću identifikovani kao: "oni koji u toku rata nisu ništa učinili za odbranu a među njima je bio i veliki broj pristalica F. Abdića.", potpomogla je stvaranju huškačke atmosfere u Bihaću i Cazinu.

Radio Bihać se potpuno neprofesionalno ponio prema događaju. Nije objavljeno saopćenje ni jedne političke partije - osim SDA. Nije dato saopštenje ni OSCE-a, niti jedne istaknute ličnosti, niti pak bilo koga iz lokalne organizacije Stranke za BiH. Radio Bihać svojim ponašanjem u ovoj sedmici pokazuje da je bez ikakve samostalnosti.

Nezavisni mediji i Cazin

Sarajevski NTV Studio 99 posvetio je 16 juna najveći dio svoje emisije "Oko 22" napadu na Silajdžića. Nasuprot pokrivanju ovoga događaja od strane državnih medija, ova televizijska stanica poslužila je kao izuzetno promotivno sredstvo

Stranke za BiH i njenog čelnika. Radio Studio 99, sa svoje strane, emitovao je u nedelju specijalno izdanje "Hyde Park-a" kako bi svojim slušaocima omogućio da raspravljaju o ovom slučaju.

Premda nisu povezani, i NTV Hayat i Bošnjački Muslimanski Radio Hayat posvetili su 16 juna svoju pažnju posjeti ministra unutrašnjih poslova Federacije Avde Hebiba Goraždu. Posebno je TV Hayat nastojao da umanju značaj nasilja u Cazinu.

Kako su događaji praćeni u komšiluku

Iako opravdano opijeni pobjedom hrvatskog nogometnog tima od 3 : 0 protiv Danske u nedjelju navečer, novinari HRT uspjeli su obezbijediti cjelovit i izbalansiran prikaz tučnjave u Cazinu u drugom izdanju "Dnevnika". Ovo je bilo posebno interesantno ako se uzmu u obzir tvrdnje dopisnika da Hrvatska ima poseban odnos prema bihačkoj regiji.

Možda je još interesantnije to, što je urednik "Dnevnika" odlučio da uključi i prilog TV Slovenije na kraju emisije. TV Slovenije je iznijela stav da napad na Silajdžića nije bio nikakav incident, kako je SDA prikazala, nego je samo jedan u nizu sličnih slučajeva, uključujući prijetnje Edhema Bičakčića da SDA neće pokazati nikakve milosti prema opoziciji kao i slučaj premlaćivanje člana UBSDa u Tešnju. U zaključku izvještaja sva odgovornost se prebacuje na aktuelnu vlast i vladajuće stranke.

IN TV (poznata i kao Biltova Televizija) možda bi trebala razmisliti o tome da unajmi tv Slovenije za proizvodnju vijesti.

Kako su događaje vidjeli u drugim zemljama

Strani mediji pokazali su veći interes za imenovanje novih članova ne postojeće vlade TZV Hrvatske republike Herceg Bosne, nego za zbivanja u Cazinu. Silajdžićevo "mučenje" je bilo spomenuto samo u prolazu. BiH mediji, na drugoj strani, su skoro potpuno ignorisali potez HDZa prema Federaciji. Čak i mediji Herceg Bosne izgleda da nisu imali šta da kažu o ovom izazovu.

Čini se da su i oni, kao i sarajevski mediji, čekali da dobiju uputstva.

Strah i prezir u Republici Srpskoj

Neka vrsta kampanje nastavlja se u Republici Srpskoj, tako što državni mediji imaju na repertoaru pokrivanje masovnih skupova sazvanih u znak podrške optuženim ratnim zločincima Ratku Mladiću i Radovanu Karadžiću. Ovi mitinzi su ubrzo poprimili boju SDS-ovih predizbornih skupova, kojima se pridružuje samo mala stranka sa sjedištem u Beogradu - Srpska Narodna Obnova (SNO). U glavnim večernjim vijestima, TV Srpska je ponudila udarno pokrivanje skupova u Nevesinju, Brčkom i Bijeljini. Skup u Brčkom dobio je 13 juna značajan prostor u terminu, koji je slijedio odmah nakon vijesti. Sa izuzetkom vođe Stranke SNO, Mirka Jovića, svi ostali stranački predstavnici na skupu bili su predstavnici Stranke SDS. Osim što predstavljaju neslužbenu predizbornu propagandu, čini se da su ovi skupovi dio SDS-ovih nastojanja da se sudbina RS poveže sa sudbinom Karadžića i Mladića. "Suđenje Karadžiću jeste suđenje srpskom narodu," pisalo je na jednom transparentu koji je nošen na zboru u Brčkom.

Uprkos početnog suprotstavljanja ideji izbora, izgleda da su se TV i Radio Srpska zagrijale za tu ideju nakon konferencije u Firenci. Emisije su bile pune optimističkih predviđanja vezanih za septembarske izbore, pri čemu je jedan zvaničnik SDS-a predvidio kako će to značiti konačno stvaranje države Republike Srpske. Drugi SDS-ov potpredsjednik sugerisao je da bi vodeća stranka mogla prevazići rezultate koje je postigla na izborima 1991, kada je dobila podršku "95 posto pripadnika srpske nacije u bivšoj BIH." TV Srpska nije još emitovala nikakav detaljniji prikaz 18 stranaka koje će učestvovati u izborima u RS. Do sada izbori se predstvaljaju kao plebiscit za državu Republiku Srpsku. Ovo je u potpunosti u skladu sa SDS plakatima, koji predstavljaju SDS kao jedinu stranku koja je odlučna da odbrani RS.

Što se tiče RS, jedini očiti izuzetak u sedmičnim programima posvećenim SDS i njenom poluzvaničnom partneru, Srpskoj Radikalnoj Stranci, emitovan je 12 juna u vijestima Radio Prijedora. U komentaru pod naslovom "Molitva za mog brata novinara", M. Mutić napao je vladajućim SDS, kao kliku ciničnih manipulatora i

korumpiranih ratnih huškača, koja vlada medijima u RS. Mutić ogorčeno protestuje protiv nedostatka političkih sloboda u RS, a posebno slobode govora. Vlada RS tretira novinare kao "neplaćene sluge ili zvijerke za odstrijel", rekao je Mutić, dodajući da je moralno i profesionalno dostojanstvo novinara u cijeloj RS izloženo stalnim napadima.

Štampa_

U protekloj sedmici, u sarajevskim listovima, izborna tematika uzima maha, ne samo

povećavanjem broja priloga, nego i boljim tretmanom i boljim žurnalističkim izrazom. Listovi koji se deklariraju kao nezavisni, a to su sva tri dnevna lista, nastoje da i opozicija dobije svoje mjesto u izbornoj kampanji. To još nisu širom otvorena vrata opoziciji, već malo više otškrinuta.

Odluku sastanka u Firenci da se izbori održe u septembru, listovi su registrovali kao jedan od rezultata tog sastanka, bez izražavanja podrške i pohvale toj odluci. Živo je praćena situacija u Mostaru, pokušaj ujedinjenja opozicije, stavovi hrvatskih stranaka, stavovi Kasada.

Prilozi u listu čiji se sadržaj direktno ili indirektno odnosio na izbore 1996.

Period praćenja:

Dnevni listovi 10 do 16 jun 1996

Sedmični, petnaestodnevni i mjesečni listovi Djelimično i duži interval.

Dnevni: Oslobođenje, Večernje Novine, Dnevni Avaz

Sedmični i mjesečni: Svijet, Ljiljan, Hrvatska Riječ, Slobodna Bosna

naziv lista	broj listova	broj priloga	broj priloga po broju	najčešće zastupljena forma
dnevni				
Oslobođenje	7	48	2 - 11 priloga	izvještaji i vijesti
Večernje novine	6	36	1 - 11 priloga	izvještaji i vijesti
Dnevni Avaz	6	38	3 - 15 priloga	izvještaji
sedmični, petnaestodnevni, mjesečni				
Svijet	1	2		komentar
Ljiljan	1	5		anketa, intevju
Slobodna Bosna	1	4		komentari
Hrvatska riječ	1	4		vijesti , komentar

Mediji ukratko

RTV Mostar i Radio Herceg-Bosna

Radio i televizijske stanice u Istočnom Mostaru (koje emituju u stvari identične programe vijesti) počele su protekle sedmice da se aktivno angažiraju na predstojećim lokalnim izborima. TV Mostar sada prenosi, prije i nakon svojih večernjih emisija, upute glasačima, koje obezbijavaju OSCE i USAID. Ali između ovih javnih obavještenja smješten je spot koji podstiče gledaoce: "Glasajte za jedinstvenu Mostarsku listu!". Ovo je, naravno, stranački politički oglas, koji pretenduje da bude nešto drugo. Međutim, ako se uzme u obzir stalna prisutnost gradonačelnika Safeta Oručevića u vijestima TV Mostara, onda se ova povreda može smatrati beznačajnom.

Radio Herceg-Bosna, sa svoje strane, nastavlja da izvještava o svim aktivnostima HDZ-a, i da ignoriše sve druge stranke. Napad na Harisa Silajdžića, međutim, ponudio je ovoj stanici izazov za omalovažavanje koncepta zajedničke bosanske države kojem nije mogla da se odupre. Prema vijestima koje su emitovane 16 juna u 21.00 "Počeli su prvi, ne samo politički, nego i fizički obračuni...Možete zamisliti, napali Stranku za BiH ... a eto puna su im usta i stalno govore da su za BiH i da su zbog toga ratovali i borili se."

TV BIH

Jednosatni program "BIH izbori", izgleda, još uvijek bojkotuju veće opozicione partije. Samo je mala Građanska Demokratska Stranka (GDS) uzela učešća u ponuđena četiri minuta u emisiji koja je emitovana ove sedmice (10 juni). Preostali dio programa bio je sastavljen od izvještaja sa stranačkih konferencija za štampu i od saopćenja. Program je uravnotežen i profesionalno urađen.

TV Tuzla

Zašto je TV Tuzla nedavno prestala sa svojim emitovanjem večernjeg programa, i zašto to znači da ne može ponuditi nikakav predizborni program? Je li to zbog neplaćenih računa za iznajmljeni prostor i režija vlasniku prostora - *Osiguravajućem Zavodu*, ili postoji neki drugi razlog? Objašnjenje TV Tuzle je, da im je vlasnik ukinuo mjesto noćnog čuvara u zgradi i da svi moraju napustiti objekat do 21.00. Znači li to da niko ne čuva opremu TV Tuzle tokom noći? Je li problem u tome da TV Tuzla nema sredstava da plati čuvara? Ili su glasine o stranačkoj političkoj osveti protiv TV Tuzle tačne? Čak i ako je tako, zašto se predizborni program ne bi mogao emitovati ranije tokom dana?